

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ותשע

ויקרא (תש"ל)

פרק ב'

מנחה

1. ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה'

העמק דבר ד"ה ונפש כי תקריב

לשון נפש מלמדנו דמנחה בא לרצות על הנפש... אכן לא נתבאר על איזה דבר הוא בא, ונראה שבא להשיג כפרה ורצון על השחתת הנפש במידות. משום הכא אמר דוד לשאול (שמואל א' כ"ו) "אם ה' הסיתך בי ירח מנחה", פירושו: הסיתך בי על ידי מחלה של מדת העצבון והכעס - ירח מנחה לחסיר מחלה זו ממך. ובמלאכי (ב' י"ג) כתוב: "וזאת שנית תעשו: כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה, מאין עוד פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם", שעשו מחמת תאורה לנשים יפות מנשותיהם רעה עם הנשים שלא כדון, והביאו מנחה לכפרה, ואמר הנביא, שדמעת העשוקה (=אשתו שעשה לה רעה, שבגד בה) מכסה את המזבח מבלי יניח לפנות אל המנחה, שתעלה לרצון. ומשום זה אמר משה רבנו (במדבר ט"ז ט"ו) "אל תפן אל מנחתם"... באשר השחתת המדות בא ע"י קלקול אחת המדות, כמו מרה שחורה אם מתגברת, מולידה עצבון...

הרחב דבר במדבר ט"ז ט"ו

ובזה יפורש יפה מקרא ישעיה א' (פ' י"ג) "לא תוסיפו הביא מנחת שוא", שאין לו משמעות. ולדברינו הפירוש שמביאים על מה שעושים שלא כראוי כאלו בא להם מחמת קלקול המרה שהיא מביאה אותם לידי מעשים אלו, ובאמת הם עושים בשאט-נפש, בלא הסתת הטבע המקולקל - ואם כן - הרי זה מנחת שוא.

1. כיצד הוא מפרש את הפסוק ממלאכי ומה ענינו לעניננו?

2. כיצד יש להסביר לפי פירושו שאמר משה על דתן ואבירם: "אל תפן אל מנחתם"?

3. מה הקושי בפסוק בישעיה א' י"ג שעליו אמר שלכאורה "אין לו משמעות", וכיצד ניתן לפרשו בעזרת פירושו חנ"ל?

2. ונפש כי תקריב מנחה

ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחריו	בראשית ל"ב י"ד	תשובה:
קחו מזמרת הארץ... והורידו לאיש מנחה	בראשית מ"ג י"א	
ולא הביאו לו מנחה	שמואל ב' י' כ"ז	
קח בידך מנחה ולך	מלכים ב' ח' ח'	
וישא משאת מאת פניו ותרב משאת בנימין...	בראשית מ"ג ל"ד	לעומת:
ותצא אחריו משאת המלך	שמואל ב' י"א ח'	
ויתן לו רב הטבחים ארוחה ומשאת	ירמיהו מ' ה'	

1. התבכל להסביר לפי חנ"ל מה ההבדל בין "מנחה" לבין "משאת"?

2. האם אין הפסוק מתהלים קמ"א ב' סותר הבחנה זו? "תיכון תפילתי קסרת לפניך משאת כפי מנחת ערב".

3. י"ג, וכל קרבן מנחתך במלח תמלח

ולא תשבית מלח ברית אלוקיך מעל מנחתך
על כל קרבנך תקריב מלח

ראב"ע ד"ה ברית אלוקיך:

הכנסתיך בברית והשבעתיך שלא תקריב תפל ולא יאכל, כי הוא דרך בזיון.

ראב"ע במדבר י"ח י"ט ד"ה ברית מלח עולם

ברית כרותה מגזרת (תהל' ק"ז ל"ד) "ארץ פרי - למלחה" ומקום המלח כמו נכרת, שלא עלה בו צמח כלל. וכן (דברים כ"ט כ"ב) "גפרית ומלח שריפה כל ארצה".

1. כיצד יש לפסוק את החלק השני של פסוקנו ("ולא... מנחתך") בסימני פיסוק בהתאם לפירושו של הראב"ע?

2. האם מפרש הראב"ע את המלה "מלח" במקומו ובמדבר שם בפירוש אגד או מפרשו בשני המקומות בפירושים שונים?

(גליון ויקרא)

ד. י"ג, ולא תשבית מלח ברית אלוקיך מעל מנחתך

ר' נפתלי הירץ ויזל (באור) ז"ה ברית אלוקיך:

...אבל "ברית אלוקיך" הוא לדעתי ברית עולם בששת ימי בראשית, כי אז נתן ה' חוק לכל דבר. עליו נאמר: (ירמ' ל"ג נ"ה) "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמי". ולזה אמר (בר' ו' י"ח) "והקיסותי את בריתי אתך" שבו יקים בריתו ברית עולם, שלא יאבדו המינים כלם במבול, שלכל אחד נכרת ברית והיא חוקו וסבעו לעד לעולם, ו"ברית מלח" הוא שיתקיים, לא יבאיש ולא יתליע, גם בו ישמרו כל מיני מזון מהבאש. ואין כמוהו בענין זה בכל המזונות שתחת השמש.

וגזרת ה' היא שיותן ממנו (=מן המלח) על כל הקרבנות העולות למזבח, להורות על הקיום.

ולפי שבכרת ברית למלח שיתקיים, לכן כל קיום עולם שתחת השמש במשל לברית מלח, כמו הכהונה שנתנה לזרע אהרן עד עולם, אמר (במד' י"ח י"ט) "ברית מלח עולם היא". וכן המלכות שנתנה לדוד ולזרעו עד עולם, נאמר (דה"י ב' י"ג ה') "ה' אלוקי ישראל נתן ממלכה לדוד על ישראל לעולם לו ולבניו ברית מלח".

והתבונן שאמר כאן "ברית אלוקיך" ובכל הפרשה לא נזכר שם "אלוקים", לפי...

שד"ל ז"ה מלח ברית אלוקיך:

עד היום הזה נשיאי הערביים, כשכורתיים ברית מביאים כלי של מלח ואוכלים יחד פת במלח. והנה זה היה מנהג ידוע בימי קדם בארצות המזרח שהברית נכרת במלח.

ואמנם כל קרבן הוא לרצות ולפייס האל ולהביאו עמנו בברית, ולפיכך צוה לתת מלח בכל קרבן וקרא לאותו מלח - "מלח ברית אלוקיך", כי בו אתה כורת ברית עם אלוקיך.

א. האם מפרש ר' נפתלי הירץ ויזל את מלת "מלח" במקומנו ובפרשת במדבר באותה הוראה או בשתי הוראות שונות?

א. כיצד יש לסמן בסימני פיסוק את המלים "ולא... מנחתך" לפי רבנו ו' וכיצד לפי שד"ל?

א. מה ההבדל בין דרך פרשנותו של רבנו ו' ובין דרכו של שד"ל בפירושו את הבטוי "מלח ברית אלוקיך"?

א. התוכל למצוא את הסיבה למה נאמר כאן "אלוקיך" אע"פ שבכל הפרשה הוזכר תמיד ה' ולא "אלוקים"?

ה. כל קרבן מנחתך במלח תמלח... על כל קרבנך תקריב מלח

ר' משה חפץ: מלאכת מחשבת

סוף הפסוק טעם לראשיתו להקריב על מזבח ה' דבר ההגיון ונהוג לשלחן בשר ודם, כי לא ישמרו על שלחן הדיוט זבח אין בו מלח. על כן צוה ה' "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח" הואיל וגם על כל קרבנך ומאכל שלחנך תקריב מלח.

במה שונה ר' משה חפץ בפירושו מכל הפירושים שקראנו לעיל?

ו. י"ג, ולא תשבית מלח ברית אלוקיך מעל מנחתך
על כל קרבנך תקריב מלח:

רמב"ם מורה נבוכים מאמר ג' פרק מ"ו

...כבר אמרה תורה - כפי שפרש אונקלוס, שהמצריים היו עובדים למזל מלח ומפני זה היו אוסרים לשחוט הצאן... ושחיתת הבקר כמעט שהיו מואסים אותו רוב עובדי עבודה זרה וכלם היו מגדילים זה המין מאד - ולזה תמצא אישי הורו עד היום לא ישחטו הבקר כלל - ...ובעבור שמחה זכר אלה הדעות, אשר אינן אמיתיות, צוה להקריב אלו המינים "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם", עד שיהיה המעשה אשר חשבוהו תכלית המרי - בו יתקרבו אל ה' ובמעשה ההוא יכופרו העולות.

כן מרפאים הרעות אשר הם חליי הנפש האנושי בהפך אשר בקצה האחרון... ומפני שעובדי ע"ז לא היו מקריבים לחם אלא שאור והיו בוחרים להקריב הענינים המתוקים ומלכלכים קרבניהם בדבש, וכן לא תמצא בדבר מקרבנותיהם מלח, מפני זה הזהיר השם מהקריב כל שאור וכל דבש וצוה בהתמדת המלח...

1. במה שונה הרמב"ם בטעם המצוה של "לא תשבית"... מכל הפרשנים שהובאו לעיל?

א. התוכל למצוא בלשון פסוקנו מעין סעוד לדעת הרמב"ם?

חשובות נא לשלוח לבחמה ללבוביץ. קרית משה ירושלים.